

Limburg, wilder dan je denkt

Aansprekende, onverwachte, spannende en bijzondere diersoorten leven, zonder dat we het weten, bijna in de Limburgse achtertuinen. In deze serie zal **Frank Heinen** die soorten beschrijven. Hij wordt hierbij ondersteund door ARK Natuurontwikkeling. De serie eindigt met een prijsvraag, waarmee een safari door eigen provincie is te winnen.

Vandaag aflevering 6.

Een duik in de Maas bij Roermond leverde vorig jaar spannende taferelen op. De duikers Danny Bok en George Hampsink kwamen in juni 2010 oog in oog te staan met meerdere gigantische meervallen, toen ze in opdracht van Sportvisserij Nederland onderzoek deden naar de veranderende visstand in de Maas. „Plotseling waren ze er. Tientallen, minimaal dertig meervallen van een tot twee meter lang. We schrokken ons kapot. Overal flitsten bakbeesten voorbij. En overal voelden we ze langs en tegen onze lichamen zwemmen. Snorharen in ons gezicht. Megastaarten door mijn lichtbundel. Ik scheen langs George zijn gezicht om te kunnen communiceren en zag drie gigantische koppen opduiken naast zijn hoofd”, vertelde Bok destijds. De Europese meerval is inderdaad de gigant onder de Nederlandse zoetwaterbewoners. Het is een langgerekte vis met een afgeplatte bek, een rond, rolvormig lichaam en een flinke staart. De zes baarddraden die zijn dikke kop en grote bek omgeven zijn karakteristiek voor de meerval en maken de vis zelfs voor leken gemakkelijk herkenbaar. De draden zijn erg gevoelig en worden - in combinatie met een uitstekend gehoor, het zijlijnorgaan en elektroreceptoren - door de meerval gebruikt om de weg te vinden en voedsel op te sporen in troebele en duistere wateren. De meerval heeft extreem kleine oogjes en is ongeschud. Hij is berucht om zijn eetlust en flexibiliteit als het aankomt op het optimaal benutten van beschikbare voedselbronnen. De meerval begint zijn leven als een eter van ongewervelde diertjes, maar verorbert als hij groot wordt eigenlijk alles wat in zijn brede mond past.

Uit de vondst van botten met een ouderdom van ruim vijfduizend jaar blijkt dat de meerval van oudsher een inheemse bewoner is van veel bredere Nederlandse rivieren en grotere plassen. Maar in de loop van de twintigste eeuw braken volgens visexpert Niels Breve (Sportvisserij Nederland) zware tijden aan voor de Nederlandse meervallen: „Er verdween veel geschikt leefgebied door de ernstige watervervuiling en menselijke ingrepen, zoals het aftakken van nevengeulen, het indijken van uiterwaarden en het kanaliseren van rivieren.” Wat overbleef was een geïsoleerde

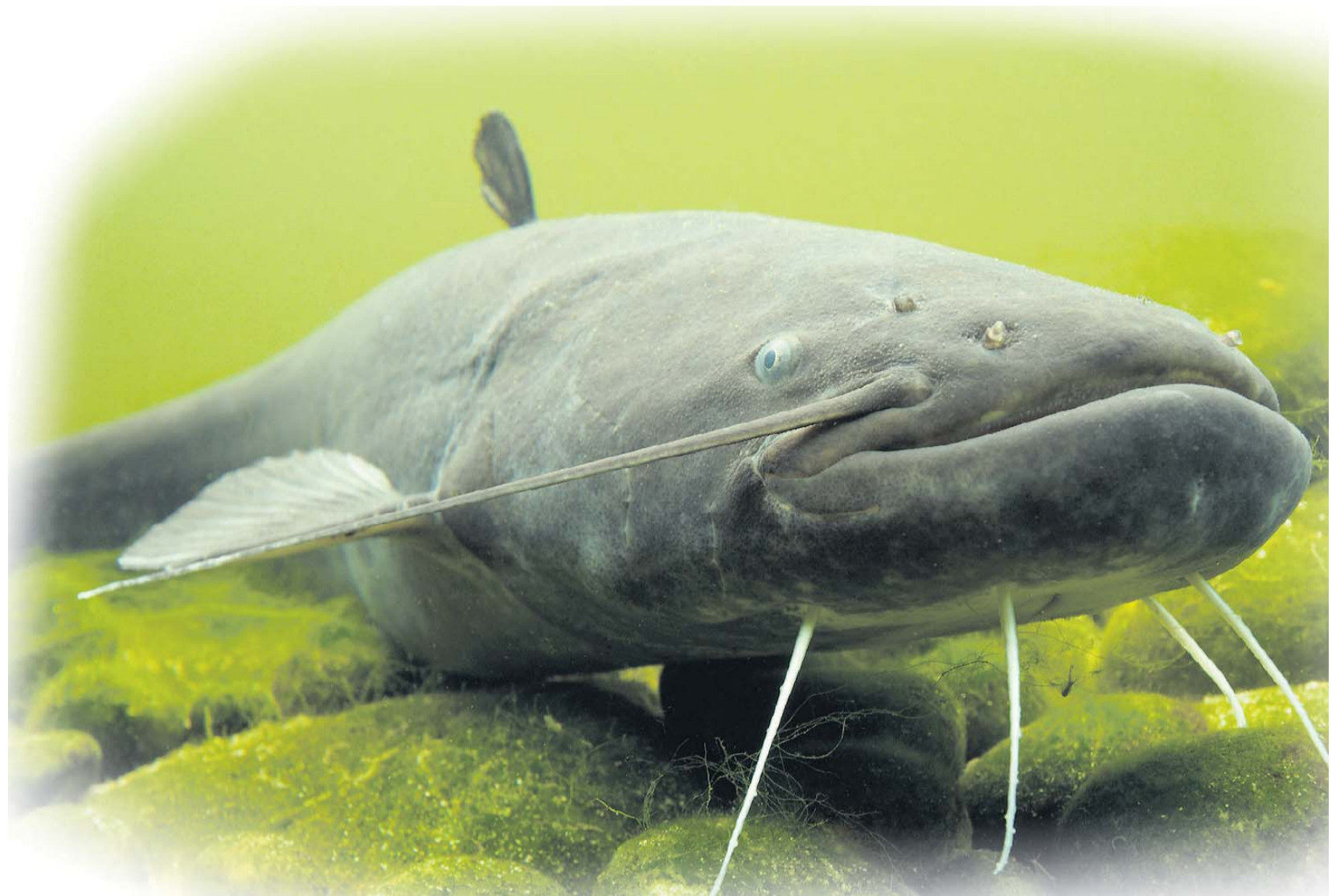

foto Wil Meinderts

Zoetwaterreus VOELT ZICH THUIS IN LIMBURGSE MAAS

relictpopulatie in de ringvaart rond de Haarlemmermeer en de aangrenzende Westeinderplassen. De met riet begroeide veenaftgravingen en het ondiepe, troebele, schone, met eilandjes bezaaide en 's zomers warme water vormden een ideaal leefgebied voor de meerval, toch een wat lichtschuwe vis die zich graag ophoudt tussen de oeverbegroeiing. Tot de jaren vijftig van de vorige eeuw floreerde de meerval nog in het gebied. Daarna ging het ook in dit stukje Noord-Holland bergafwaarts met de soort, waarschijnlijk door de inpoldering van het gebied, de aanbouw van woonwijken en een flinke toename van het aantal waterminnende recreanten. Toen de Natuurbeschermingswet van 1973 het levenslicht zag, was de

meerval dan ook verworpen tot een zeldzame zoetwatervis en bestonden er zorgen over het voortbestaan van de imposante 'visduivel'. Maar momenteel lijkt de meerval een spectaculaire comeback te maken, die deels het gevolg is van de sterk verbeterde waterkwaliteit en een meer natuurvriendelijke herinrichting van ons riviereengebied. De opmars van de meerval is ook cijfermatig goed gedocumenteerd. Vanaf 1995 is het aantal uurhokken met meervallen verdubbeld en worden ze ook in gebieden waargenomen waar de soort van oudsher niet of nauwelijks voorkwam. Ook in Limburg heeft de spectaculaire vis inmiddels zijn plekje weten te vinden. Zeker in de Maasplassen doet de meerval het prima en bereikt hij

vaak indrukwekkende afmetingen. Het grootste in Nederland gevangen exemplaar mat maar liefst 227 centimeter en woog naar schatting negentig kilo. De opkomst van de meerval heeft er zelfs voor gezorgd dat er vanaf 2012 weer op het dier gehengeld mag worden door sportvissers, mits de gevangen dieren worden teruggezet. Waarschijnlijk zijn de meervallen in de Midden-Limburgse Maas vanuit België gekomen, maar de huidige populatiegroei kan niet alleen verklaard worden door ontsnappingen of illegale uitzettingen. „Zonder het herstel van leefgebieden zouden de meervallen het niet lang hebben uitgehouden. Maar het Maasplassengebied tussen Roermond en Linne is in veel opzichten een eldorado voor de meerval. De kilometersbrede en diepe putten, de nieuwe natuur, de plantenrijke oeverwateren en het voedselaanbod zijn allemaal plaatselijke factoren die deze grote roofvis in de kaart spelen. Bovendien houden de dieren zich ook graag op onder sloopboten (drijvende eilandjes) en in de buurt van stuwcomplexen. Ze houden bijvoorbeeld van het warme koelwater bij de Clauscentrale. De onnatuurlijk hoge watertemperatuur van de Maas is sowieso gunstig voor een warmteminnende soort als de meerval”, legt Breve uit. Om te onderzoeken wat de opmars van de meerval betekent voor het vis-

standbeheer is in juni van dit jaar een onderzoek gestart naar de verspreiding en het gedrag van de meerval in het Maasplassengebied. „We zijn natuurlijk pas een paar maanden bezig, maar hebben toch al zo'n honderdduizend gegevens weten te verzamelen. Het valt ons op dat de volwassen meervallen honkvaster zijn dan we dachten. Als er veel voedsel aanwezig is, zijn het toch luie beesten die in de buurt van hun schuilplaats blijven en naar binnen zuigen wat zich dicht in de buurt van hun bek bevindt. Verder zijn het vooral nachtjagers, die overdag vaak tussen de begroeiing liggen te rusten, al verschilt dit wel per individu. We volgen de meervallen met twee zenderdertypen: om hun zwembewegingen over langere afstanden te volgen gebruiken we het systeem NedAp, terwijl de akoestische zenderdertjes van het Canadese merk Vemco informatie leveren over de trekbewegingen binnen het stuwspan Roermond-Linne. Belangrijk onderzoek om meer informatie over de populatieontwikkeling en leefwijze van de meervallen te verzamelen met het oog op een goed visstandbeheer. Heeft de groei van het aantal meervallen gevolgen voor andere roofvissen (concurrentie) of witten? En blijft de meerval oprukken of gaat er een stagnatie in de aantallen optreden? Vragen waar we nog antwoorden op zoeken.”